

Регіональні 1(14)2001 ПЕРСПЕКТИВИ

НАУКОВО - ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ • 22631

**З нами Ви маєте доступ
до всіх скарбів світу**

Найнижча вартість послуг Internet

Укртелеком

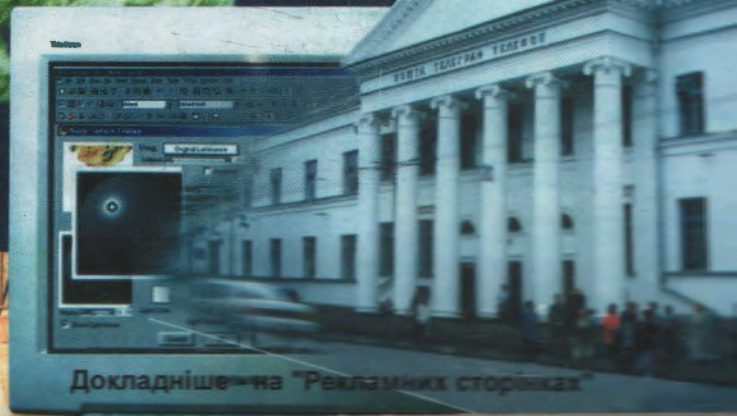
Полтавська дирекція

36000, Полтава, вул. Жовтнева, 33

тел.: 7-21-96

www.ukrtel.net

e-mail: direkcia@poltava.ukrtel.net

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 22631

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

**Регіональні
Перспективи**

Лютий 2001 р., № 1 (14)

Видається з листопада 1997 р.
Виходить шість разів на рік.
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ 2797, видане
4.09.1997 р. Міністерством
інформації України.

Редакційна рада:

В.В. Гришко – доктор економічних наук, заступник голови
Полтавської облдержадміністрації – начальник управління
економіки і власності; **В.О. Дорохін** – ректор Полтавського
кооперативного інституту, професор; **В.М. Матицин** – голова
правління фінансово-промислової компанії "Укртатнафта";
О.Г. Онищенко – ректор Полтавського державного технічного
університету ім. Ю. Кондратюка, доктор технічних наук,
академік, голова ради ректорів вищих навчальних закладів
Полтавського регіону; **В.І. Пила** – доктор економічних наук,
професор, завідувач відділом регіональної політики Науково-
дослідного економічного інституту Міністерства економіки;
О.В. Третьяков – ректор Інституту економіки і нових технологій,
професор, академік Української академії наук національного
прогресу; **В.В. Фінагін** – професор, доктор економічних наук,
заступник директора Інституту економіко-правових досліджень
НАН України (Донецьк).

Редакційна колегія:

А.В. Базилюк – доктор економічних наук (Київ);
Г.В. Балабанов – доктор географічних наук (Київ); **А.П. Голиков**
– доктор географічних наук (Харків); **В.П. Дубішев** – доктор
економічних наук (Полтава); **І.М. Дудник** – доктор географічних
наук (Полтава); **М.І. Залудяк** – кандидат економічних наук
(Кременчук); **Т.С. Клебанова** – доктор економічних наук (Харків);
К.Р. Курбанов – доктор технічних наук (Кременчук); **І.А. Маркіна**
– кандидат економічних наук (Полтава); **С.С. Ніколенко** –
доктор економічних наук (Полтава); **В.М. Московкін** – доктор
географічних наук (Харків); **В.Ю. Некос** – доктор
географічних наук (Харків); **Л.В. Руденко** – кандидат
економічних наук (Полтава); **Т.М. Померанцева** – кандидат
технічних наук (Київ); **Д.М. Стеченко** – доктор економічних
наук (Київ); **О.Г. Харічкін** – кандидат економічних наук
(Кременчук); **О.С. Чмир** – кандидат економічних наук (Київ).

Головний редактор О.А. Палант.

Верстка А.В. Міщенко. Випусковий редактор В.М. Благодирьов.
Літредактор О.О. Палант. Коректор Т.М. Дубина.

© Назва, концепція, зміст і дизайн журналу "РП" є
інтелектуальною власністю Асоціації "Перспектива" і
охороняється законом про авторські і суміжні права.

При передруці посилання на журнал "РП" обов'язкове.
Матеріали друкуються мовою оригіналу.

Здано до набору 02.02.2001 р. Підписано до друку 26.02.2001 р.
Формат 64x80 1/8. Ум. - друк. арк. - 20,8. Обл.-вид. арк. - 27,13.
Наклад на замовлення.

Адреса редакції: Кременчук-2, 39602, вул. Павлова, 10, кв. 4.
Тел./факс: (05366) 2-00-61. E-mail: region@cruizer.poltava.ua

Підготовлено до друку і видано Асоціацією "Перспектива". Надруковано
ПП "Швидка". Кременчук, вул. Пролетарська, 21/35.
Замовлення № 32/16.

За точність цифр, географічних назв, власних імен, бібліографії, цитат
відповідає автор. Думка редакції не завжди співпадає з точкою зору авторів.

Частина тиражу розповсюджується безкоштовно.

**АСОЦІАЦІЯ "ПЕРСПЕКТИВА"
КРЕМЕНЧУК**

ТЕМА НОМЕРА:**ІДЕЇ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО НА ТЛІ
СЬОГОДЕННЯ**

ЗМІСТ*

Ідеї В.І. Вернадського на тлі сьогодення

- 3 **Вернадський В.І.** Листи про вищу освіту в Росії
8 **Самодрин А.П., Семенов В.О., Куліш Н.М.**
Економічний аспект парадигми школотворення
10 **Залудяк М.І.** Грунт як одна з основних складових
біосфери
12 **Зухба О.М., Рибнікова Г.І.** Роль освіти в
формуванні нової якості людського капіталу
14 **Гладушина Р.М., Гладушин О.І.** Роль освіти в
коеволуції біосфери і людини
16 **Сушина І.Г.** Контркультура в контексті проблеми
співвідношення людини і техніки
20 **Ігнатенко О.О.** Глобально-еволюціоністські ідеї
В.І. Вернадського та їх підтвердження синергетикою
25 **Кигим С.Л.** В.І. Вернадський в Полтавському
краєзнавчому музеї (унікальні експонати з фонду вченого)
27 **Соколова І.М.** Зв'язок В.В. Докучаєва і В.І. Вер-
надського з Кременчуком
29 **Стегній П.А.** Використання історіометричної
методології О.Л. Чижевського для дослідження новітньої
історії України
32 **Лобас Т.В., Лобас О.В.** Витратні кошти органів
місцевого самоуправління як показник пріоритетних
напрямів їх діяльності: історичний досвід та уроки
35 **Постельняк М.Г.** 150 кроків за межі шкільної
математики. Концепція організаційної та учбово-
методичної роботи недільного математичного класу.
38 **Яремійчук Р.С.** Взаємозв'язок професійної
технічної освіти з проблемами збереження навколишнього
середовища (на прикладі нафтогазової промисловості)
39 **Коваленко О.О.** Методика викладання
дисципліни "Економічна інформатика"
41 **Баловсяк Н.В.** Диференційований підхід до
розробки планів вивчення предмета студентами з різним
рівнем шкільної підготовки на першому курсі вузу
44 **Ужвак Н.В.** Методика підготовки студентів у
економічних вузах (на матеріалі англійської мови)
46 **Зюман Б.В., Пасенко А.В., Кулік Н.М.**
Перспективи утилізації шламу хімоводоочистки ТЕС
49 **Солоняр Д.П.** До питання досліду Майкельсона-
Морлі
50 **Солоняр Д.П., Вашерук О.В.** Про рух ефіру

Проблеми регіональної економіки та управління

- 54 **Андрієвський В.Є.** Адміністративна реформа в
АПК. Міністерство аграрної політики, основні функції та
функціональні підрозділи
65 **Григорак М.Ю.** Логістика - професія XXI століття
68 **Губачов В.П., Петрусевич Н.Ю.** Зарубіжні системи
контролінгу: досвід для України
71 **Орлов В.М.** Філософія культури управління
73 **Мазур А.Г.** Розвиток функцій управління
персоналом в регіональному управлінні

* Статті аспірантів, докторантів, здобувачів надруковані за
схвалення Вчених рад відповідних наукових та навчальних закладів та
за рекомендаціями до публікації наукових керівників.

76 **Воронянська А.П.** Мотивація управління персоналом: сучасний погляд

78 **Сремійчук Р.А.** Управління стабільним розвитком підприємства

79 **Валентинов В.А.** Оптимізація сіткового планування. Приклад реалізації на ЕОМ

83 **Жученко В.Г.** Розвиток туристсько-рекреаційної діяльності на Україні: передумова та перспективи

84 **Руденко Л.В.** Принципи розміщення міжнародного виробництва у контексті еволюції транснаціональних корпорацій

88 **Скрипник М.І.** Деякі аспекти класифікації об'єктів бухгалтерського обліку і контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємств

89 **Осоченко І.В.** Методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності в регіоні

92 **Гончаренко В.В.** Напрямки вдосконалення законодавчого регулювання діяльності кредитних спілок України

94 **Місюкевич В.І.** Роль роздрібно-торговельної мережі на селі в умовах ринкової орієнтації економіки

Менеджмент. Маркетинг. Аналіз і практика

97 **Онищенко В.О.** Аналіз факторів рівноваги інвестиційного ринку на регіональному рівні

102 **Архірєєв С.І., Сальтєвський С.Г.** Регулювання трансакційних витрат у відкритій економіці

104 **Прасолова С.В.** Фінансові ресурси комерційного банку та шляхи оптимізації управління ними в умовах нестабілізації економіки

106 **Яценко Н.М.** Інвестиційна безпека регіону

108 **Жарлінська Р.Г.** Маркетингова інформаційна система та її роль у реалізації місії комерційного банку

111 **Карлова Н.П.** Роль банків в активізації інвестиційних процесів в регіоні

114 **Краснопольський В.А.** Системний підхід до організації національного фінансового ринку

116 **Сидоренко-Мельник Г.М.** Деякі аспекти вдосконалення оцінки ліквідності господарюючих суб'єктів

120 **Чижівська М.Б.** Удосконалення організації управління грошовими потоками підприємства

123 **Педченко Н.С.** Конкурентоспроможність як об'єкт фінансового моніторингу

Рекламні сторінки

126 ВАТ "Укртелеком": 3 нами Ви маєте доступ до всіх скарбів світу

128 ВАТ "Оболонь": Безмежність смаку...

Анотації

129 Анотації

Остання сторінка

132 Розслабся...

Постановою Президії Вищої Атестаційної Комісії України журнал "Регіональні Перспективи" включено до "Переліку № 1 наукових видань, в яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт".

ДО УВАГИ АВТОРІВ:

- * Редакція приймає до друку написані спеціально для "Регіональних Перспектив" оригінальні статті, які раніше ніде не друкувалися.
- * Редакція направляє статті на зовнішнє рецензування. При негативній рецензії стаття може бути повернена на доопрацювання.
- * Статті аспірантів, здобувачів, ад'юнктів повинні мати направлення наукового керівника.
- * Редакція залишає за собою право скорочення статті, поточення назви.
- * Гонорари не виплачуються. Кожен автор отримує безкоштовно примірник "РП".
- * Редакція не веде листування з авторами.
- * Оптимальний обсяг статті - 15000-16000 знаків. Статті більшого розміру можуть друкуватися з продовженням.
- * Статті приймаються на дискетах 1,44 Mb (дискети в 2 екз.) або Іomega ZIP 100 Mb, CD (в 1 екз.) з обов'язковим роздрукуванням на аркушах паперу А4 шрифтом кт 14, міжрядковий інтервал 1,5, в файлах формату редактора Word або в текстовому форматі системи MS-DOS.
- * Растрові графічні об'єкти – в форматі TIFF. До графіків, діаграм – вимоги як до растрових об'єктів. Таблиці в тексті мають бути виконані в Excel або Word.
- * Стаття повинна бути підписана усіма авторами.
- * Стаття супроводжується короткою анотацією (не більше 800 знаків). Бажана також анотація англійською мовою.
- * До статті обов'язково додається авторська довідка, в якій наводяться: прізвище, ім'я та по батькові (повністю) автора (авторів), вчений ступінь, вчене звання, адреса і телефони, посада, назва статті, підтвердження, що стаття раніше ніде не публікувалася.
- * Просимо звернути увагу на дотримання норм оформлення бібліографії.

Журнал, як засіб масової інформації, може друкувати матеріали всіх жанрів і тематики. Але, відповідаючи на запитання окремих читачів, редакція вважає за доцільне нагадати, що як наукові фахові публікуються тільки ті статті, повідомлення, огляди тощо, тематика яких окреслена рамками галузей економічних наук, економічних груп спеціальностей і економічних спеціальностей, визначених "Переліком спеціальностей, за якими проводиться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань", затвердженим ВАК України.

Передплата на республіканський науково-практичний журнал "Регіональні Перспективи" приймається в усіх поштових відділеннях України. Передплатний індекс – 22631, передплатна ціна на рік – 48 грн.

Журнал висвітлює широкий аспект питань теорії та практики формування сучасної регіональної політики, цільові та інші інноваційні програми економічного, соціального та культурного розвитку регіонів, публікує історичні розвідки, економічну публіцистику.

Журнал потрібен практикам і вченим – економістам, аналітикам, історикам і соціологам, спеціалістам з державного і господарського будівництва, працівникам органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, підприємцям, студентській молоді, широкому колу читачів.

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ

**В.В. Гончаренко, кандидат економічних наук.
м. Полтава.**

Кредитні спілки стали новим явищем в економічній системі, соціальному житті та господарському законодавстві України. Їм вдалося привернути увагу законодавців, науковців, практиків та широкого кола зацікавлених осіб до ідеї економічного самозахисту та самопомоги населення. Це стало першим кроком до відродження в Україні істинних кооперативних організацій - специфічних форм господарювання, які мають за мету не отримання прибутку, а надання різноманітних послуг своїм членам, які є одночасно їх власниками та користувачами (клієнтами).

Кредитні спілки - лише один з багатьох різновидів кооперативних організацій. Але від того, яким буде їх розвиток, значною мірою залежить те, чи вдасться відродити в Україні справжній масовий кооперативний рух - діяльність із самозабезпечення необхідними товарами і послугами на основі об'єднання та взаємодопомоги.

Після проголошення в 1991 р. незалежності України представники української діаспори США, Канади та Австралії ініціювали процес відродження в нашій державі кредитних спілок - однієї з форм кредитної кооперації. Однак широко розповсюджена в більшості країн світу кооперативна ідея економічної самопомоги населення в умовах ринку в Україні на цей час була повністю забута [2]. Низький рівень кооперативних знань у суспільстві, дискредитація кооперативної ідеї в період "перестройки" та недосконалість законодавства значно ускладнювали процес відродження кредитних спілок як фінансових кооперативів.

Справжня неприбуткова кооперативна природа спілок "не вписувалась" в існуюче на той час українське кооперативне та господарське законодавство. В зв'язку з цим для відродження кредитної кооперації (кредитних спілок), була обрана юридична форма громадської організації, а не кооперативу, як це прийнято в усьому світі. Тому в "Тимчасовому положенні про кредитні спілки в Україні" спілка була визначена як "громадська організація, головною метою якої є фінансовий та соціальний захист її членів шляхом залучення їх особистих заощаджень для взаємного кредитування" [3].

Такий підхід дозволив розпочати процес відродження кредитних спілок, але створив багато проблем в організації їх роботи і, що особливо небезпечно, виникли умови для псевдоспілок, які своєю діяльністю дискредитували кооперативну ідею фінансової взаємодопомоги населення. Досить великий резонанс викликала діяльність таких псевдоспілок, як "Пінгвін" (м. Біла Церква), "Офіцерський кредит" (м. Дніпропетровськ), "Княженіка" (м. Кременчук), "Золоті ворота" та "Добробут" (м. Київ), "АБ-Кредит" (м. Кіровоград) тощо. Засоби масової інформації поверхнево висвітлювали ці процеси, не вникаючи глибоко в суть проблеми, яка зводилась до того, що зовнішня оболонка маскувала некооперативні механізми діяльності, а часто й звичайне шахрайство.

В зв'язку з такою ситуацією у багатьох кредитних спілках почали виникати певні труднощі у відносинах з державними органами. Їх діяльність з надання позик під відсотки, приймання грошових вкладів на різних умовах та нараховання на них відсотків була більш схожою на діяльність фінансових установ, ніж громадських організацій. Тому на різних рівнях почало виникати питання: що ж таке кредитна спілка:

громадська організація чи фінансова установа? При цьому давалось дві протилежні відповіді, кожна з яких була правильною в окремих частинах, але невірно повністю в цілому. Ця помилка у визначенні юридичного статусу кредитної спілки стала результатом некоректності постановки самого питання, що було викликано нерозумінням їх соціально-економічної природи. Кредитна спілка - це фінансово-кредитний кооператив, який є одночасно громадською організацією та фінансовою установою. Вона є специфічною формою господарювання у фінансовій сфері, яка принципово відрізняється від інших організаційних форм. Із соціальної точки зору кредитна спілка - це форма фінансової взаємодопомоги та економічного самозахисту людей, а з організаційної - громадська організація, побудована на демократичних принципах управління. З економічної - неприбуткова фінансова установа. А разом - це фінансово-кредитний кооператив. Тому ці організації потребують окремого державного регулювання та нагляду.

Слід відзначити, що на сьогодні діяльність кредитних спілок знаходиться поза межами дії українського кооперативного законодавства, яке складається із законів України "Про споживчу кооперацію" та "Про сільськогосподарську кооперацію", а також Закону СРСР "Про кооперацію" (який ще діє на території України). Тому назріла нагальна потреба у прийнятті окремого закону "Про кредитну кооперацію", який би регулював діяльність кредитних спілок та інших видів фінансових кооперативів.

Але це лише половинчатий захід, який покращить ситуацію, але не зможе докорінно змінити її. Для створення фундаментальної юридичної бази для діяльності кредитних спілок в Україні необхідно зробити такі кроки.

По-перше, потрібно внести зміни до Закону "Про об'єднання громадян", передбачивши конституційне право громадян України на об'єднання в неприбуткові господарські організації економічного самозахисту та взаємодопомоги (кооперативні товариства), метою яких є ведення господарської діяльності, спрямованої на скорочення витрат її членів. На сьогоднішній день громадяни України не мають ні юридичного забезпечення такого права, ні механізму його реалізації. Закон України "Про об'єднання громадян" в діючій редакції передбачає ведення господарської діяльності об'єднаннями громадян, створеними для захисту власних економічних інтересів, лише через заснування госпрозрахункових установ, організацій та підприємств (тобто суб'єктів підприємництва). Крім цього, ст. 24 вказаного закону має назву "Господарська та інша комерційна діяльність" (виділено авт.). Таким чином, будь-яка господарська діяльність громадських об'єднань трактується як підприємницька, що зумовлює відповідний режим обліку, звітності та оподаткування господарських операцій. Якщо сьогодні громадяни України об'єднуються з метою взаємодопомоги, створивши юридичну особу будь-якої організаційної форми, їх діяльність буде вважатись підприємницькою та облагатись податком.

По-друге, в новому Цивільному кодексі України необхідно закласти можливість створення та основні засади функціонування не тільки підприємницьких (господарських) товариств (це передбачено в проєкті кодексу), а й кооперативних (неприбуткових).

По-третє, необхідно прийняти базовий кооперативний закон "Про

кооперативні товариства" [4], який би став основою створення та діяльності неприбуткових кооперативних організацій економічного самозахисту та взаємодопомоги громадян, метою яких є надання послуг своїм членам для скорочення їх витрат на споживчі чи підприємницькі потреби. Прийняття цього закону дозволило б ввести нове для законодавчого поля України юридичне поняття - "кооперативне товариство", яке відповідало б прийнятим в усьому світі кооперативним критеріям (неприбутковий статус, демократична природа та ін.). При цьому даний закон, впроваджуючи новий юридичний термін "кооперативне товариство" в законодавче середовище України не тільки у протиріччя би існуючому сьогодні в Україні кооперативному утворенням (споживчій та сільськогосподарській кооперації, житловій кооперації, садово-городній та іншими кооперативами), а й міг би сприяти тождеству їх відродження та розвитку, при прийнятті ними нової юридичної форми кооперативного товариства. Цей закон мав би визначити загальні риси кооперативних товариств як неприбуткових демократичних організацій взаємодопомоги громадян, незалежно від їх виду чи способу діяльності. Крім цього, новий термін дозволив би відмежуватись від дискредитованого протягом багатьох років слова "кооператив".

По-четверте, для положень базового закону "Про кооперативні товариства" в подальшому треба б було прийняти закони які б конкретизували механізм діяльності окремих видів кооперативних товариств: "Про кредитні товариства та спілки", "Про кооперативні товариства споживачів", "Про житлові кооперативні товариства", "Про кооперативні товариства підприємців", "Про сільсько-кооперативні товариства" тощо. В зв'язку з тим що загальні риси діяльності кооперативних товариств усіх видів (порядок створення, реєстрації, управління, обліку та звітності, контролю тощо) були б визначені у загальному законі "Про кооперативні товариства" з зазначених окремих видів кооперативних товариств була б визначена лише їх специфіка та конкретні фінансово-господарські механізми діяльності. Це дозволило б одночасно спростити та зрозуміти систему законодавчого регулювання діяльності окремих видів кооперативних товариств як законами, так і підзаконними актами які могли б бути зрозуміло розповсюджуватись на всі кооперативні товариства всіх типів чи види товариств).

Так, наприклад, закон "Про кредитні товариства та спілки" має би визначити специфіку кредитних спілок як кооперативних товариств що створюються для надання фінансових послуг своїм членам. Регулював би правові та економічні основи діяльності як спеціальної форми фінансової взаємодопомоги та самозахисту громадян, так і забезпечував би їм можливість захисту від монополістичних установ і самозабезпечення на основі взаємодопомоги один одному послугами. В цьому законі мають висвітлюватись такі питання: механізм щодо фінансового механізму діяльності кредитних спілок тощо. Це стосується їх видів, перелік яких доречно привести у заповненні статті закону. Доцільно передбачити можливість кредитних спілок надавати своїм членам ті ж послуги, що пропонуються комерційними банками та іншими фінансовими установами: приймати заощадження на ощадні та депозитні вклади різних видів; надавати товариствам різноманітних умов; за дорученням членів здійснювати відкриття грошові розрахунки, перекази та платежі, відкриваючи та обслуговуючи різні види розрахункових, поточних, ощадних, пенсійних, зарплатних рахунків; виступати довіреною особою; надавати лізингові та факторингові послуги; надавати послуги з обміну валют; інвестувати тимчасово вільні кошти, в тому числі й від імені та за дорученням членів надавати консультаційні, агентські, інформаційні, експертні та інші послуги; вирішувати соціальні проблеми своїх членів та захищати їх соціальні інтереси шляхом створення власних пенсійних, страхових та інших соціальних програм. При цьому доцільно передбачити відповідний механізм регулювання діяльності кредитних спілок в залежності від їх видів, розміру активів та кількості членів. На початковому етапі до досягнення спілкою певного розміру пропонуємо досить вільний режим обмежених видів діяльності на основі дотримання обов'язкових нефінансових та рекомендаційних фінансових показників. При зростанні активів до певної величини кредитним спілкам треба встановлюватись обов'язкові фінансові нормативи (відрахування до обов'язкових резервів, показники ліквідності, платоспроможності, відношення власних коштів до залучених тощо) з розширенням переліку видів діяльності. При досягненні кредитною спілкою встановленої величини та дотриманні обов'язкових фінансових нормативів, вона б отримувала

право на ведення всіх банківських операцій при обов'язковому щорічному внутрішньому аудиті. Рейтинг кредитної спілки має визначатися на основі офіційно затвердженої класифікаційної системи.

Окрема стаття закону має бути присвячена визначенню механізму неприбутковості кредитної спілки. В ній має бути чітко окреслено, що діяльність кредитної спілки спрямована не на отримання прибутку, а на надання послуг своїм членам, які є її власниками і користувачами. В зв'язку з цим кошти, отримані спілкою від членів за послуги, мають іншу природу, ніж прибуток кредитно-фінансових установ, який отримується з клієнтів, а розподіляється між власниками. В кредитній спілці кошти, отримані від членів, розподіляються між ними (це фактично не розподіл прибутку, а внутрішній перерозподіл коштів). В зв'язку з цим надходження від членів не повинні трактуватись як прибуток спілки та підлягати оподаткуванню. А доходи, які отримує кредитна спілка не від своїх членів (наприклад, від інвестицій чи депозитних вкладів), не є метою її діяльності, а лише заходом для ефективного збереження коштів членів від знецінення в період зниження попиту на позички.

В окремій статті закону мають визначитись відносини власності у кредитній спілці. При цьому необхідно підкреслити, що її власність є колективною і використовується в інтересах всіх членів спілки. Об'єктами права власності спілки є вступні, пайові та цільові внески членів на розвиток спілки; кошти спеціальних фондів кредитної спілки; кошти, отримані спілкою від надання послуг своїм членам; обладнання, устаткування та інше майно, необхідне для забезпечення її статутної діяльності; грошові та майнові пожертвування фізичних та юридичних осіб. Залучені спілкою кошти у вигляді депозитних, ощадних, цільових та інших членських вкладів, отриманих кредитів банків, інших кредитних спілок та їх об'єднань не є об'єктом власності кредитної спілки і знаходяться в її тимчасовому користуванні. Члени спілки мають приватну власність, передану їй у тимчасове користування на певних умовах. Об'єктами права приватної власності членів спілки є грошові кошти, внесені на депозитні, ощадні, розрахункові та інші рахунки кредитної спілки; нарахування на кошти, що знаходяться на рахунках; надходження на особові рахунки членів (перерахована пенсія, зарплата тощо).

Доцільно, щоб в окремих статтях закону були визначені загальні підходи щодо здійснення кредитними спілками можливих видів її діяльності, передбачених цим законом. Крім цього, важливо передбачити механізм функціонування фінансових та нефінансових об'єднань кредитних спілок різних рівнів. Важливим також є включення до закону пункту, згідно з яким майно кредитної спілки не може розподілятися між членами у випадку її ліквідації, а має використовуватись на потреби руху кредитних спілок.

По-п'яте, для положень законів, які закладуть головні механізми діяльності окремих видів кооперативних товариств, має бути розроблена необхідна для забезпечення нормальної роботи нормативна база: типові статuti, форми документів, схеми документообігу, методики бухгалтерського обліку господарських операцій та звітності тощо, що сприятиме швидкому та масовому розвитку кооперативного руху в Україні.

Слід відмітити, що наведена схема є оптимальним вирішенням проблеми відродження істинного кооперативного руху в Україні. Можливий "скорочений варіант": прийняття конкретних законів, що регулюють діяльність окремих видів кооперативних організацій (наприклад, кредитних спілок). Однак при цьому є ймовірно виникнення багатьох проблем, пов'язаних з невизначеністю кооперативного статусу цих організацій, підгонкою їх під існуючі підприємницькі форми та поширенням на них законодавства, що регулює підприємницьку діяльність. В таку ситуацію вже потрапила споживча кооперація України. Ужорспілка в 1992 р. активно лобіювала лише "свій" закон ("Про споживчу кооперацію"), не працюючи в напрямку прийняття базового кооперативного закону ("Про кооперацію"). В результаті цього Верховна Рада України вважала недоцільним прийняття базового кооперативного закону, обмежившись конкретним - "Про споживчу кооперацію", який мав би дав системі споживчої кооперації, тому що всі підзаконні акти були спрямовані на регулювання підприємницької діяльності, а споживча кооперація була поставлена в один ряд із суб'єктами підприємництва. Ачлалогчна ситуація зараз складається з кредитними спілками, на які вже багато хто починає дивитись не як на форму взаємодопомоги, а як на звичайну фінансову установу. З часом кредитні спілки можуть потрапити в один ряд з іншими фінансовими установами, піддавши під режим єдиного регулювання підприємницької діяльності у фінансовій

сфері. Це призведе до неминучої загибелі їх більшості, орієнтованих на організацію фінансової взаємодопомоги. Тому умовах залишаться лише псевдоспілки, які, маючи великі капітали і не маючи кооперативної природи, будуть орієнтуватись лише на фінансові показники, забуваючи, що силою справжніх кредитних спілок є не стільки капітал, скільки члени. Активні та свідомі члени кредитної спілки - найнадійніший її капітал. І цією ознакою кредитні кооперативи й відрізняються від інших фінансово-кредитних установ.

В зв'язку з цим доцільно об'єднати зусилля трьох існуючих в Україні кооперативних систем (споживчої, сільськогосподарської та кредитної кооперативної) в напрямку розробки базового кооперативного закону, прийняття якого могло б викликати нову "кооперативну хвилю", сприяло б відродженню масового кооперативного руху самопомоги широких верств населення, а це б значно поповнило членську базу існуючих видів кооперативів та надало їм "другого дихання". Це все в комплексі сприяло б зміцненню позицій всього кооперативного сектора в економіці України і перетворило б кооперацію в значну соціально-економічну і політичну силу, якою вона є в інших країнах.

Крім цього, враховуючи специфіку та важливе соціальне значення кооперативних форм самопомоги населення, можна вважати доцільним створення окремого, єдиного для всіх видів кооперації, державного відомства кооперації та самопомоги населення або окремого відділу в складі одного з існуючих міністерств (наприклад, соціального захисту населення). На користь того, що це має бути автономна структура, для працівників якої робота з кооперативами стане професійною діяльністю (а не "додатковим навантаженням" в межах основних обов'язків), говорить негативний досвід погодження статутів кредитних спілок з окремими обласними управліннями Національного банку, коли відповідальні працівники облуправлінь НБУ, маючи низький рівень знань і фахової підготовки для роботи з кредитними спілками, не

розуміючи їх особливостей, створювали багато проблем для відродження організацій фінансової самопомоги населення.

Головним завданням запропонованого державного органу було б сприяння розвитку, розробка нормативної бази та нагляд за діяльністю кооперативних організацій. Цей державний орган міг би співпрацювати з національними об'єднаннями кооперативів, а також передати їм частину своїх повноважень з нагляду за діяльністю кооперативів, як це робиться в багатьох країнах світу.

Таким чином, створення необхідного нормативно-законодавчого середовища для діяльності різних форм кооперативних організацій, прийняття повноцінного кооперативного законодавства дозволили б дати народу України реальні умови для покращення свого життя власними силами. Якщо держава не може забезпечити належний рівень життя людей, її обов'язок - створити умови для того, щоб люди мали можливість допомагати собі самі, об'єднуючись в кооперативні товариства та забезпечуючи себе необхідними послугами, самостійно піднімати рівень свого життя.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Викладені в цій статті ідеї були передані Львівській комерційній академії в січні 2000р. для публікації, але опублікованими не були.
2. Детально цей процес досліджено у монографії: Гончаренко В.В. Кредитна кооперація. Форми економічної самопомоги сільського і міського населення у світі та в Україні (теорія, методологія, практика). - К.: Глобус, 1998. - 330 с.
3. Тимчасове Положення про кредитні спілки в Україні // Діло. - 1993. - №77 (184) с. 4.
4. Детальніше див.: Гончаренко В.В. Кредитні спілки як фінансові кооперативи: міжнародний досвід та українська практика. - К.: Наукова думка, 1997. с.221-233.

РОЛЬ РОЗДРІБНОЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МЕРЕЖІ НА СЕЛІ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

В.І. Місюкевич.
м. Полтава.

Роздрібна торгівля являє собою сукупність роздрібних підприємств і торгових одиниць (магазинів, палаток, ларків, кіосків), які розміщуються і діють на конкретній території з метою продажу товарів населенню. Вона є важливою складовою матеріально-технічної бази торгівлі.

В роздрібній торговельній мережі завершується процес обороту товарів і доведення їх до покупців. Її роль і завдання в цьому визначаються постійним зростанням виробництва і розширенням асортименту товарів; вимогами доведення їх до споживача з мінімальними затратами суспільної праці, з використанням найбільш ефективних форм торговельного обслуговування населення.

Розширення мережі роздрібних торговельних підприємств повинне бути направлено на забезпечення умов подальшого розвитку товарообороту, економію вільного часу населення, поліпшення умов праці торгових працівників. Зростання виробництва товарів народного споживання, а також доходів населення обумовлюють їх постійний розвиток.

Добре розвинута система торговельного обслуговування населення забезпечить покращення побутових і культурних умов на селі.

Роздрібна торговельна мережа України на 1 січня 2000 р. нараховувала 121 тис. підприємств (пунктів продажу) і в порівнянні з 1996 р. скоротилася на 10,9 тис. одиниць. При цьому на частку державної торгівлі припадало 28,9 тис. підприємств, або 23,88%, споживчої

кооперації – 30,3 тис. (25%), приватної торгівлі – 12,4 тис. (10,3%) (мал. 1).

У загальному обсязі роздрібного товарообороту питома вага торговельних систем за формами власності розподілилася таким чином (мал. 2):

- державна власність - 2329 млн. грн.;
- приватна власність - 18932 млн. грн.;
- колективна власність - 14869 млн. грн.

Економічні та соціальні перетворення на селі, у тому числі і в агропромислового комплексу, перехід до ринкових відносин нерозривно пов'язані з діяльністю споживчої кооперації. Вона є складовою частиною цього комплексу і бере участь в усіх стадіях відтворення його кінцевого продукту.

Особливість споживчої кооперації в тому, що мережа її підприємств охоплює найвіддаленіші куточки країни. З упевненістю можна сказати, що навіть в умовах ринкової економіки споживча кооперація не матиме серйозних конкурентів при обслуговуванні населення глибинки.

В період переходу до ринку споживча кооперація України повинна забезпечувати конкурентоспроможне функціонування своїх роздрібних підприємств і організацій поряд з державними, акціонерними, орендними, приватними та ін. З метою зміцнення власних позицій підприємствам і організаціям споживчої кооперації варто співпрацювати з усіма